

3. Виноградов В.В. Об изучении общего лексического фонда в структуре славянских языков / Виноградов В.В. – Ленинград: Научный бюллетень Ленинградского ун-та. – 1946. – № 8/10. с.28.
4. Гумбольд В. Язык и философия культуры / Гумбольд, Вильгельм фон. – М.: Прогрес, 1985. – 452 с.
5. Козырев И.С. Очерки по сравнительно-исторической лексикологии русского и белорусского языков / И.С. Козырев. – Орёл: Наука, 1970. – 236 с.
6. Манакин В.Н. Сопоставительная лексикология / В.Н. Манакин. – К.: Знание, 2004. –328 с.
7. Якобсон Р. Избранные работы/ Роман Осипович Якобсон. – М.: Наука, 1985.–182с.
8. Ярцева В.Н. Контрастивная грамматика / В.Н. Ярцева. – М.: Наука, 1981. – 112с.

Summary

The problem of comparative analysis of vocabulary on examples of the closely-related languages is considered. Connotative conformity and inconsistency between Russian, Ukrainian and Polish vocabulary are shown.

УДК 811.111'373.611

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ОКАЗІОНАЛЬНОГО СЛОВОТВОРЕННЯ

Гайданка Д. В.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. Проблематика okazіонального слова і надалі залишається однією із найдискусійніших у сучасному мовознавстві, незважаючи на численні лінгвістичні розвідки. Часто науковці фокусуються на структурному та семантичному аспектах okazіональної деривації, залишаючи поза увагою прагматичну сторону проблеми, проте саме функціонально-комунікативний аспект вивчення okazіональних одиниць концентрує інтерес лінгвістів на виявленні їх прагматичного значення та робить спробу пояснити, яку роль відіграє okazіоналізм у конкретному контексті.

Аналіз останніх публікацій. Різномасштабне дослідження прагматичного аспекту функціонального словотворення знайшло вияв у численних працях вітчизняних та іноземних науковців, у центрі уваги яких вивчення природи okazіоналізму, та функціональних особливостей індивідуально-авторського словотворення: О. Жижоми, О. Стишова, Ж. Колоїз, О. Турчак, Є. Карпіловської, В. Бялика, С. Воропай, П. Гогенгауса, Д. Крістала, Дж. Мунат, Д. Святєк,

В. Церули, П. Штекауера та ін. Проте безперервна поява нових okazіональних одиниць у найрізноманітніших видах текстів та дискурсу в цілому зумовлює перспективи подальших досліджень з метою не тільки визначення статусу okazіоналізмів, а й їхнього функціонального навантаження у конкретних видах дискурсу.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає Ж. Колоїз, у широкому сенсі okazіональна деривація виконує дві основні функції: номінативну (для позначення реалій/ірреалій навколишнього світу) та комунікативну (обслуговує конкретні комунікативні акти) відповідно до її функціонального призначення [3, с. 4]. Проте на основі проаналізованої наукової літератури можна стверджувати, що функції okazіональних одиниць можна умовно поділити на загальні та «метакомунікативні» (термін запропонований П. Гогенгаусом). Водночас варто зазначити, що функціональний ряд okazіональних одиниць залежать від ряду чинників:

1) психолінгвістичні/когнітивні фактори (авторський задум; художньо-образні завдання твору; жанр твору);

2) прагматичні фактори (відношення okazіональної одиниці до позначуваного нею явища та здійснення впливу на адресата чи так звана «інтенційність» [1, с. 22]);

3) соціальні фактори (пошуки нових форм, спричинені суспільно-політичними та культурними змінами; контекстуальні зв'язки «з урахуванням асоціативного фону») [2, с. 14];

4) комунікативні (потреба заповнення «комунікативної ніші під час конвенційного мовленнєвого акту» [5, с. 220], чи-то «псевдослова» у дитячому мовленні, створені як еквівалент ще невідомого відповідника у мові дорослих [8, с. 429]).

У залежності від зазначених вище факторів О. Жижома пропонує наступну диференціацію функцій okazіональних одиниць:

- номінативна, у межах якої виділяють номінативно-оцінну функцію та функцію образності;
- стилістична;
- експресивно-оцінна, згідно з якою розрізняють експресивно-оцінні та експресивно-оцінні утворення (з метою «фокусування експресивності»;
- поетична функція (з художньо-виражальною метою для створення слів-образів» та тропів;
- текстотвірна функція (okazіоналізми «згортають непотрібні деталі опису в однослівне найменування з метою синтаксичної компактності, раціональної побудови тексту, формування структурної цілісності мікро- та макротексту» [2, с. 10–12]).

У свою чергу А. Приймак подібно виділяє креативну функцію (відповідає експресивно-оцінній у вищезазначеній класифікації, де okazіоналізм виступає засобом самовираження автора), емотивну (дозволяє якомога повніше відтворити

конденсованим способом почуття автора) та імпресивну (реалізовує прагнення автора вплинути на читача чи слухача [4, с. 206–207]).

Існує думка, що реалізація номінативної функції okazіоналізма передбачає наявність відповідного концепту, однак за певних обставин, особливо у випадку розмовних okazіоналізмів, денотату найменування в екстралінгвістичній реальності просто не існує [9, с. 220]. У цьому контексті варто зазначити, що номінативна функція реалізовується значно меншою мірою у порівнянні з комунікативними, адже під час творення okazіональних одиниць зазвичай превалює експресивно-оцінна конотація, позаяк вони не називають нові об'єкти, а стають оригінальними синонімами уже існуючих. Крім того словотворчі компоненти у структурі okazіоналізму безумовно сприяють реалізації саме комунікативної функції, де «контекст та комунікативна ситуація пояснюють значення новотвору, словотворчий формант несе емоційно-оцінне навантаження» [1, с. 27].

П. Гогенгаус пропонує більш детальну класифікацію функцій з урахуванням жанру твору, авторського задуму, стилістичної мети, контекстуального фону, виду словотворення та навіть типу речень. У цьому світлі необхідно зауважити, що автор дотримується запропонованого Д. Крісталом поділу okazіоналізмів на авторські okazіоналізми “*harax legomena*” [5, р. 219], що виникають у результаті ретельного планування) та розмовні okazіональні одиниці (*nonce-words*, створені спонтанно під час конвенційного комунікативного акту).

Таблиця 1

Текстуально-метаконтекстуальна диференціація функцій okazіоналізмів П. Гогенгауса [6, pp. 15-39]

Комунікативні		Жанр	Метакомунікативні		Жанр
		Мета			Мета
1.гіпостатична функція	<i>передбачає відсутність явища в екстралінгвістичній реальності за наявності відповідного найменування,</i>	<i>«експлуатується для потреб текстуальності, адже часто okazіональна номінативна одиниця називає явище, яке існує винятково у художньому контексті, сприяючи художній ілюзії» [P. Hohenhaus P.21].</i>	1.Кларифікація та запобігання неоднозначному тлумаченню	<i>контрастивна редуплікація або «складнопохідні з ідентичними компонентами»: ‘I don’t mean (Y)X but XX’ / ‘Do you mean XX or (Y)X?’.</i>	<i>автентичні діалоги та тексти розмовного реєстру, вживається у заперечних та питальних конструкціях. Слугує для кларифікації та підведення неоднозначного тлумачення до “прототипного” загальноприйнятого значення</i>

2.функція «привертання уваги»	що «досягається методом гри слів за допомогою «засобів привертання уваги» (ASD – Attention Seeking Devices, p. 23), прийомів, заснованих на фонетичній співзвучності	особливо характерна для рекламних текстів, газетних та журнальних заголовків,	2.Аналогічна адаптація/ «пряма корекція аналогії»	«передбачає наявність одиниці-моделі для аналогічного словотворення у попередньому контексті з послідовним коментарем та обов'язковим коригуванням у вигляді нової одиниці»	превалює у пародійних текстах
Функція текстового/дискурсивного дейксису («прономіналізація»)	оказіоналізм виключно «продовжує» ситуативний контекст: наприклад “ <i>ditto</i> <i>comrounds</i> ” = семантично-знебарвлений компонент + thing/business , + елемент попереднього контексту.	розмовна мова або ж специфічний виду текстів: літературні та драматичні діалогів, для надання відтінку невимушеності Відіграють роль “анафоричного посилання” [Ibid.: P.20]	Металінгвістична вибірка	часто заснована на інтертекстуальності, означає «використання елементів із споріднених текстів, вибірку або цитування з подальшими маніпуляціями для утворення нової одиниці	превалює у пародійних текстах, гуморесках, анекдотах
функція залучення читача до атмосфери літературного твору:	Епізодичні складні слова”, які використовують ся , щоб правильно розтлумачити складні утворення на основі попередніх епізодів художнього контексту. [P. Hohenhaus P.21]	Белетристика, з метою зробити читача «учасником уявної мовної групи»	Делокутивна конверсія	представляє конвертування слів-звертань у дієслова, наприклад: ‘Don’t you <u>you</u> me!’ . Конверсії можуть зазнати не тільки слова та фрази, а навіть “екстрафонологічні” (без голосних звуків) вигуків: “Don’t ‘ssh’ me!”	характерна для конфліктних комунікативних ситуацій, діалогів та розмов з відтінком роздратування
			Оказіональна стереотипізація –	синтаксичні утворення («звичайні стереотипи або ж “композиційно-формулаїчні вирази”), що вживаються у якості складних слів, можуть ставати основою для подальших дериваційних актів	Комедійні твори

		Емотивність шляхом конверсії та редуплікації	<i>«емотивування» «ідіосинкретичний словотвір - MUDs ("multi-user dungeon/dimension")», характеризується можливістю вираження емоцій за допомогою комбінацій клавіш</i>	<i>жанр «віртуальної реальності» загалом, та комп'ютерних ігор зокрема</i>
		перебільшене акцентування або негативна гіпостатизація	<i>вигадування абсурдного неіснуючого концепта для порівняння з іншим, якого або не існує, або нема в наявності</i>	<i>оказіоналізм підкреслює абсурдність та неіснування позначуваного ним явища</i>

Дж. Мунат погоджується з вищезазначеною текстуально-метаконтекстуальною диференціацією функцій, виконуваних оказіональними одиницями, попри те доповнюючи функціональний ряд іншими, а саме дещо вужчими текстуально-стилістичними функціями:

- створення ефекту аргументації та зв'язності (“coherence and cohesion”);
- створення текстуально-уявних світів (переважно у жанрі наукової фантастики з метою «ілюзії вірогідності та відчуження»);
- ігрова функція (фонологічні маніпуляції «задля забави та звеселяння» у дитячій літературі) [7, р. 179].

Так, можна стверджувати, що випадки реалізації номінативної функції не настільки численні у порівнянні з комунікативними, позаяк часто оказіональні одиниці називають явища, денотату яких не існує в екстралінгвістичній реальності, або стають оригінальними та експресивними синонімами уже існуючих. Комунікативні функції, зумовлені рядом лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників, зазнають диференціації у працях вітчизняних науковців та позначаються різними термінами. Узагальнюючи вищесказане, до комунікативних функцій можна віднести експресивну (мовець надає особливій виразності одиниці), стилістичну (реалізовує авторський задум за допомогою творення оказіоналізмів у якості різноманітних стилістичних засобів), емотивну (виражає емоції мовця та автора) та імпресивну (здійснює вплив на читача чи слухача). На противагу, виокремлені П. Гогенгаусом метакомунікативні функції підкреслюють, що лексичне значення для оказіональної одиниці переважно є вторинним, позаяк як авторські, так і розмовні оказіоналізми, концентруючи у собі численні проєкції семантичного наповнення, відкривають ряд зв'язків між мовцем та слухачем (автором – читачем), культурою, історією, що у свою чергу вказує на ширший лінгвістичний контекст та тісну взаємодію між значенням одиниці та її функцією у дискурсі. Отже, у такому світлі, варто зазначити, що метакомунікативні функції, зазначені вище, детерміновані інтертекстуальністю та інтердискурсивністю.

Висновки. Таким чином, часто науковці фокусуються на структурному та семантичному аспектах okazіональної деривації, залишаючи функціонально-комунікативний аспект поза увагою, проте сама структура okazіональної одиниці безпосередньо впливає на стилістичне забарвлення тексту. У широкому сенсі okazіональна деривація виконує номінативну та комунікативну функції відповідно до її функціонального призначення. Проте на основі проаналізованої наукової літератури можна стверджувати, що функції okazіональних одиниць можна поділити на загальні (номінативна, текстуально-стилістична/креативна, експресивно-оцінна та текстотвірна) та метакомунікативні, зумовлені рядом екстралінгвістичних чинників. У багатьох випадках створення okazіональних одиниць допомагає автору самовиразитися, так у фокусі опиняється саме емоційно-експресивне значення okazіональної одиниці. Номінативна функція реалізовується значно меншою мірою у порівнянні з комунікативними, адже під час творення okazіональних одиниць зазвичай превалує експресивно-оцінна конотація, позаяк вони не називають нові об'єкти, а стають оригінальними синонімами уже існуючих. Крім того словотворчі компоненти у структурі okazіоналізму безумовно сприяють реалізації саме комунікативної функції. Реалізація стилістичної функції напряду зумовлена жанром твору. П. Гогенгаус пропонує комунікативно-метакомунікативну диференціацію функцій з урахуванням жанру твору, авторського задуму, стилістичної мети, контекстуального фону, виду словотворення та навіть типу речень. Метакомунікативні функції підкреслюють, що лексичне значення для okazіональної одиниці є вторинним та вказує на ширший лінгвістичний контекст й тісну взаємодію між значенням одиниці та її функцією у дискурсі. Отже, метакомунікативні детермінуються інтертекстуальністю та інтердискурсивністю.

Література

1. Воропай С. В. Індивідуально-авторські інновації як засіб експресивізації медіатексту (словотвірно-комунікативний аспект) / С. В. Воропай // Вісник Дніпропетровського університету. Сер. : Мовознавство. – 2014. – Т. 22, Вип. 20(2). – С. 21–28.
2. Жижома О. Індивідуально-авторські новотвори в поетичному дискурсі 80–90-х років ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / О. О. Жижома ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2003. – 18 с.
3. Колоїз Ж. В. Okazіональна деривація: теоретичний та функціонально-прагматичний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.01 / Ж. В. Колоїз ; НАН України. Ін-т укр. мови. – К., 2007. – 36 с.
4. Приймак А. М. Експлікація креативного, імпресивного та комунікативно-емотивного аспектів функціонування okazіоналізмів у щоденникових текстах Л. М. Толстого / А. М. Приймак // Вісн. Житомир. держ. ун-ту. – 2004. – № 17. – С. 206–207.

5. Crystal D. Investigating nonceness: lexical innovation and lexicographic coverage / D. Crystal // Manuscript, Narrative, Lexicon: Essays on Literary and Cultural Transmission in Honor of Whitney F. Bolton / Eds. by Robert Boeing, Kathleen Davis. – Lewisburg : Bucknell University Press, 2000. – P. 218–231.
6. Hohenhaus P. How to do even more things with nonce words (other than naming) / Peter Hohenhaus // Lexical creativity. Texts and Contexts. – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2007. – P. 15–39.
7. Munat J. Lexical Creativity as a Marker of Style in Science Fiction and Children’s Literature / Judith Munat // Lexical creativity. Texts and Contexts. – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2007. – P. 164–182.
8. Nwokah E. Word play: The creation and function of novel words in the pretend play of two siblings / E. Nwokah, K. Graves // American Journal of Play. – 2009. – Vol. 4. – P. 429–450.
9. Swyatek D. The notion of nonce-formation “revisited” / Swyatek Dagmara // Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Studia Neofilologiczne. – 2014. – Z. 10. – S. 207–221.

Summary

The given article focuses on the pragmatic aspect of nonce word-formation with the emphasis on a range of functions nonce words perform in a discourse. Having analysed scholarly literature, the author has made an attempt to generalize all the functions of nonce words in accordance with their determinants. In a nutshell, it may be assumed that the functions of nonce formations in a discourse may be divided into general, communicative and metacommunicative. Despite the fact that a number of scholars concentrated on communicative functions, namely stylistic, expressive, emotive and impressive, metacommunicative functions have not been given sufficient amount of attention. However, these are mostly preconditioned by intertextuality and interdiscursivity and contribute to the meaning of such items in a context.

УДК 811.581

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ КИТАЙСЬКОЇ ЛІНГВІСТИКИ ПІСЛЯ ЕПОХИ ПРАВЛІННЯ ДИНАСТІЇ ХАНЬ

Дацьо О.Г., Швед Е.В.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми та її визначення. Поряд з давньоіндійською, класичною та арабською, китайське класичне мовознавство є однією з найвідоміших незалежних мовознавчих традицій. Цінність його перш за все в